

HEDEMORA
STADSbibliOTEK

Biblioteksplan

2023–2026 för Hedemora kommun

Antagen av kommunfullmäktige 2022-12-12 § 180
Författare: Gun-Marie Bergström, bibliotekschef

Innehåll

Inledning	1
Syfte	1
Styrdokument	1
Nationella biblioteksstrategin	2
Bibliotekets uppdrag	2
Folkbibliotek	2
Skolbibliotek	3
Koppling till kommunens mål och vision	3
Organisation för biblioteksverksamheten	4
Hedemora kommun	4
Samverkan	5
Dalabiblioteken	5
Utmaningar	5
Utvecklingsområden alt Fokusområden	
Läsfrämjande för barn och unga	7
Skolbibliotek	9
Digital delaktighet och MIK	11
Nationella minoriteter och flerspråkighet	12
Tillgänglighet	13
Bildning, lärande och demokrati	14

Inledning

Biblioteket har en viktig roll i samhället genom sin långa tradition som folkbildare och kunskapsförmedlare. Det är ett rum som är öppet för alla, som ger fri tillgång till litteratur och information. Här kan var och en, oavsett bakgrund och resurser, söka kunskap och ta del av kulturupplevelser.

Syfte

Den kommunala biblioteksverksamheten styrs av bibliotekslagen (SFS 2013:801) som i 17 § föreskriver att alla kommuner skall ha en politiskt antagen biblioteksplan.

Hedemora kommuns biblioteksplan är den femte i ordningen och beslutas av kommunfullmäktige. Planen ska ge en tydlig bild över kommunens samlade biblioteksverksamhet och framtida inriktning för perioden 2023–2026, och ska ligga till grund för det arbete som sker på stadsbiblioteket, skolbibliotekscentralen och skolbiblioteken i Hedemora kommun.

I planen ska även det samarbete som bedrivs mellan Hedemora bibliotek och övriga kommunala verksamheter ingå samt det regionala samarbetet mellan biblioteken i Dalarna som har initierats.

Planen beskriver vidare bibliotekets uppdrag, utvecklingsområdena framtagna utifrån rådande styrdokument samt metoder som skall användas för att tillgodose de behov som beskrivs under de olika utvecklingsområdena.

Planen beskriver också hur biblioteket bidrar till kommunens vision "Hedemora är en välkomnande och hållbar kommun"

och med de globala målen om hållbarhet som är formulerade i Agenda 2030.

Planen kopplas även till barnkonventionen och kommunens gemensamma värdegrund (Kundfokus, Respekt, Ansvar, Mod) som beskriver hur vi ska förhålla oss till vårt gemensamma uppdrag.

Målen i biblioteksplanen ska följas upp fortlöpande och kompletteras med en årlig aktivitetsplan.

Biblioteksplanen ska revideras vid periodens slut.

Styrdokument

Biblioteksplanen utgår från styrdokument på internationell, nationell, regional och kommunal nivå.

- Bibliotekslagen (2013:801)
- Skollagen (2010:800)
- Barnkonventionen (SFS 2018:1197)
- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 19
- Offentlighets- och sekretesslag (SFS 2009:400, 40 kap, §3)
- Dataskyddsförordning
- Språklagen (SFS 2009:600)
- Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)
- IFLA:s och Unescos internationella biblioteksmanifest
- Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet (Lgr22) och Läroplan för gymnasiet, Gy11
- Regional Dalarnas biblioteksplan 2019–2022
- Samverkansavtal Dalabiblioteken
- Nationella biblioteksstrategin
- Hedemora kommuns hållbarhetsstrategi med vision och mål
- Agenda 2030 och de globala målen

Nationella biblioteksstrategin

2022 presenterade regeringen "Strategi för ett starkt biblioteksväsende", som lyfter bibliotekens viktiga roll för demokrati och fri kunskapsförmedling. Regeringens strategi slår fast att biblioteket är ett rum öppet för alla, som ger fri tillgång till litteratur och information. Det är också en plats för möten och det demokratiska samtalets utveckling samt fri kunskapsförmedling och åsiktsbildning.

I denna strategi belyser regeringen även de utmaningar som biblioteksväsendet står inför i dag och de utvecklingsbehov som finns. I strategin redovisas tre fokusområden som bedöms vara av central betydelse för biblioteksverksamhetens kvalitet och utveckling.

- Statens kulturråd får i uppdrag att tillsammans med Kungliga biblioteket (KB) analysera folkbibliotekens framtida behov, och identifiera möjliga former för statens stöd till folkbiblioteksverksamheten som ex. Stärkta bibliotek.
- KB får i uppdrag att föreslå formerna för en stärkt bibliotekssamverkan, samt att utveckla vissa nationella digitala bibliotekstjänster för prioriterade grupper som till exempel personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter.
- Regeringen kommer att ta initiativ till ett rundabordssamtal med berörda aktörer om en nationell plattform för bibliotekens utlån av e-böcker/e-ljudböcker.

Bibliotekets uppdrag

I bibliotekslagen (SFS 2013:801) och i skollagen (SFS 2010:800) bestäms inriktningen för bibliotekens uppdrag och verksamhet.

Folk- och skolbibliotek ska enligt lag vara centrum för:

- Litteratur, läsning och läsfrämjande
- Demokrati, utbildning och information
- Kulturupplevelser och gemenskap

Folkbiblioteket

Enligt bibliotekslagen ska varje kommun ha ett folkbibliotek.

Biblioteket ska vara en utjämnande kraft i samhället med en verksamhet som är till för alla och anpassade till användarnas behov.

Biblioteket ska utan kostnad ge fri tillgång till olika former av resurser, media, digitala tjänster med mera, via det fysiska biblioteket eller genom biblioteket på webben.

Bibliotekets utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Biblioteket ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Biblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna, personer med annat modersmål än svenska bl. a genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

Biblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom

att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Biblioteket ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i samhället.

Biblioteket ska också vara en plats för läsning, studier och möten. De aktiviteter folkbiblioteken erbjuder är kopplade till bibliotekens kärnuppdrag som litteraturförmedling och läsfrämjande samt digital delaktighet. De är också ofta en viktig mötesplats i lokalsamhället.

Biblioteket har ett demokratiskt uppdrag.

Skolbibliotek

Verksamheten styrs av både skollagen och bibliotekslagen.

Enligt skollagen ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Skolbiblioteket ska användas i utbildningen och vara ett pedagogiskt stöd i elevernas lärande och språk- och läsutveckling.

Från 1 juli 2022 gäller nya läroplaner för grund- och gymnasieskolan, där rektorns ansvar för skolbibliotekens verksamhet har förtydligats.

I läroplanerna står det bland annat att skolbibliotekens verksamhet ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Även Skolinspektionen har förtydligat att skolbibliotekets innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning, och att biblioteken har en viktig roll i att

öka ungdomars förmåga till källkritik och medie- och informationskunnighet. Delarna hör ihop då kritisk läsning kräver god läsförståelse.

Skolans huvudman är den som har ansvaret för hur tillgången ska lösas. Det gäller såväl offentliga som fristående skolor.

Bibliotekets uppdrag kopplat till kommunens mål och vision

Bibliotekens övergripande uppdrag stämmer överens med målen i kommunens vision.

Tillsammans ska vi skapa ett öppet och demokratiskt samhälle där biblioteket möter människors behov.

Det innebär att biblioteket ska verka för ett varierat utbud där det finns något för alla. För att eftersträva de sociala, ekonomiska och hållbara målen ska biblioteket vara en avgiftsfri mötesplats och en tillgänglig plats där alla behandlas jämlikt.

Genom användarundersökningar ska vi sätta användaren i fokus och ta del av dennes behov av biblioteksservice för att kunna ge en så likvärdig service som möjligt.

Organisation för biblioteksverksamhet

I Hedemora kommun är folk- och skolbiblioteksverksamheten organiserade inom bildningsförvaltningen tillsammans med enheterna för kulturskola, Vasahallen, kostenheten och kultur- och fritidskontoret. Bildningsnämnden är ansvarig nämnd med ett kultur- och fritidsutskott som bereder frågor inom området. I nämndens ansvar ingår även förskola, grundskola, fritidshem, grundsärskola, gymnasium, elevhälsa och förvaltningskontor med tillhörande verksamheter och ledningsgrupper.

Hedemoras biblioteksverksamhet består av stadsbiblioteket, skolbibliotekscentralen, Kerstin Heds bibliotek och e-biblioteket.

Stadsbiblioteket är centralt beläget i Hedemora och har öppet 52 timmar i veckan varav 43 timmar med bemanning, måndag till lördag och besöks av drygt 300 personer varje dag.

Skolbibliotekscentralen är placerad i stadsbiblioteket och fungerar som en stöttande resurs till grundskolorna i kommunen och bemannas av bibliotekspersonal (0,75).

Kerstin Heds bibliotek är ett gemensamt skolbibliotek för Martin Koch-gymnasiet och Vasaskolan åk 7–9 sedan några år tillbaka. Biblioteket är lokaliserat på gymnasiet med två anställda bibliotekarier (0,5+0,67).

E-biblioteket består av webbplatsen där användarna kan ta del av det samlade utbudet, låna om och reservera medier. Här finns även våra e-tjänster som Biblio, Cineasterna och PressReader som

levererar e-böcker, e-ljudböcker, e-film och e-tidskrifter hemifrån dygnet runt.

Antalet anställda är 9 personer som fördelas på 9,0 årsarbeten. I dessa ingår 1,0 enhetschef/bibliotekarie, 5 personal på stadsbiblioteket (3,25 bibliotekarier, 1,75 biblioteksassistenter), 2,0 årsverken mot skolbiblioteksverksamheten och 1,0 trygghetsanställning.

Hedemora kommun har en samverkansmodell gällande biblioteksverksamheten på skolorna. Det innebär att personal vid stadsbiblioteket ansvarar för skolbibliotekscentralen och att bibliotekarier som bemannar Kerstin Heds skolbibliotek är organiserade under biblioteksenheten.

Hedemora kommun

Hedemora kommun ligger i den södra delen av Dalarna. Befolkningen uppgick år 2022 till drygt 15 400 invånare, varav hälften bor i centralorten Hedemora och 3 000 i landsbygdens bruks- eller gruvorter Långshyttan, Vikmanshyttan och Garpenberg. Resterande tredjedel är bosatta i byarna runt omkring i kommunen.

Antalet utrikes födda inom kommunen har ökat de senaste tio åren och idag finns inte mindre än 66 nationaliteter representerade i kommunen.

Ur ett demografiskt tillväxtperspektiv innebär inflyttningen av utrikes födda en möjlighet att öka befolkningen med 5–10 procent till slutet av 2020-talet.

Hedemora kommun är inget undantag när det gäller åldersstrukturen i länet som helhet. Andelen äldre kommuninvånare (65 år och äldre) ökar vilket kan leda till ett utökat behov av vård- och omsorgsinsatser.

Rörligheten fortsätter att öka i samhället. Över 25 procent av Hedemoras arbetande befolkning har i dag sin sysselsättning i annan kommun.

Samverkan

Hedemora bibliotek är involverade i samverkan på nationell, regional och lokal nivå.

Nationellt sker samverkan med andra bibliotek genom Libris, den nationella bibliotekskatalogen, och högskolor och universitet.

Inom Region Dalarna samverkar biblioteket med andra bibliotek kring medieförsörjning, personalutbildningar och tekniska frågor.

Lokalt sker samverkan med andra kommunala verksamheter, studieförbund, föreningar och civilsamhället, till exempel i frågor om programverksamhet.

Dalabiblioteken

Dalabiblioteken är ett samarbete mellan Dalarnas femton kommunbibliotek. Under 2023 kommer alla bibliotek gå samman i ett gemensamt biblioteksdatasystem med en gemensam webbplats och ett gemensamt bibliotekskort för alla i Dalarna.

Syftet med samverkan är att erbjuda ökad biblioteksservice, stärka bibliotekens utveckling och ge Dalarnas invånare tillgång till ett likvärdigt utbud oavsett var i länet man bor på ett sätt som är inkluderande och hållbart. Genom samarbetet stärker biblioteken också människors rätt till information, kunskap och kultur. Medarbetare på Hedemora bibliotek ingår i flera olika utvecklingsgrupper inom Dalabibliotekens organisation.

Utmaningar

Barnfattigdom - Omkring vart sjunde barn i Hedemora kommun lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Biblioteket har därför tagit bort förseningsavgifter för att minska rädslan att låna av ekonomiska skäl.

Låg utbildningsnivå - I kommunen finns en stor grupp utan gymnasieutbildning bland den vuxna befolkningen. Hedemora kommun har också många arbetslösa. Biblioteket kan i det sammanhanget spela stor roll genom riktade insatser mot denna grupp.

Mångkulturell kommun - Biblioteket är en viktig inrättning när det kommer till integration. I Hedemora har cirka 18 procent av alla kommuninvånare utländsk bakgrund, vilket medför stora behov av böcker för att lära sig svenska, lättläst litteratur och böcker på olika språk. Biblioteket är också en viktig plats där språkträning erbjuds samt en plats för möten mellan användare från olika kulturer.

Digitaliseringsklyftor - I många rapporter om digitalt utanförskap pekas det på sambandet mellan utanförskap, ålder och utbildning. Ju högre ålder, desto lägre

användande av IT. Samma koppling finns mellan låg utbildning och lågt IT-användande. Hedemora kommun som har en befolkning med låg utbildningsnivå och hög andel äldre har troligtvis ett högre digitalt utanförskap än andra kommuner. Här kan biblioteket tillsammans med andra folkbildare utjämna den digitala klyftan.

Medie- och informationskunnighet - Vi lever i en tid där traditionella nyhetskanaler har fått konkurrens av medier som enbart finns på internet. Att förstå hur medier fungerar och att kunna avgöra om en nyhet är trovärdig eller inte är allt viktigare att kunna. Det innebär ett ökat behov av en biblioteksverksamhet som kan bidra med tillgång till faktabaserad kunskap och kvalitetssäkrad forskning.

Prioriterade grupper - Biblioteket ska enligt bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska samt barn och ungdomar. För att kunna ha fokus på de prioriterade grupperna samtidigt som alla medborgarna får en god biblioteksservice krävs en ökad tillgänglighet samt mer självservice.

Samhällsviktig verksamhet - Vid samhällsutmaningar har biblioteken snabbt ställt om och ställt upp. Vid det stora flyktingmottagandet 2015 bidrog biblioteken med litteratur och språkverksamhet. Under Covid-19-pandemin klev biblioteket fram och förmedlade litteratur och information. När verksamheter runtom stängde ner sökte sig många till biblioteken för samhällsservice som datorer, skrivare och

IT-handledning. Studieplatser fanns för ungdomar som varken har plats eller lugn att studera hemma när skolorna stängde. För personer i riskgrupper som isolerades hemma, levererade biblioteken böcker.

Ett stängt bibliotek innebär en kraftig begränsning av många människors möjlighet att kunna ta del av samhället, studera och klara sin vardag. Biblioteket fyller en socioekonomiskt utjämnande faktor.

Trygghet - I flera sammanhang diskuteras det att stök och bråk har ökat vid de svenska folkbiblioteken. Tidvis har så även skett på Hedemora stadsbibliotek. Ett fortsatt arbete med bibliotekens miljö både för användare och personal måste därför prioriteras.

Läsfrämjande för barn och unga

Lagen säger

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Nuläge för Hedemora bibliotek

En av huvuduppgifterna för biblioteket är att arbeta läsfrämjande för barn och ungdomar.

Biblioteket har verksamhet som riktar sig till allt från det nyfödda barnet och dess föräldrar till tonåringen, men även till förmedlare som arbetar med barn och unga.

Grunden till barns läsintresse läggs tidigt. Kontinuerligt samarbete sker därför med familjecentralen som är en mötesplats för barn och föräldrar, där föräldrarna även kan få stöd från landsting och kommun i frågor som rör barn och föräldrarollen.

Via barnavårdscentralen får föräldrarna biblioteksinformation samt ett presentkort på en bok till sina barn som de kan hämta ut på stadsbiblioteket. I samband med bokgåvan får föräldrarna information om vad biblioteket kan erbjuda och vikten av högläsning.

Hedemora bibliotek deltar även i "Språkslingan Dalarna" som är en satsning på små barns språk och läsning där barnet och bilderboken är i centrum. Språkslingan är ett samarbete mellan bibliotek, barnhälsovård, förskola och logopedi. Den första större insatsen är en gåvobok som alla barn får när de är 8 månader. Boken delas ut av barnhälsovården tillsammans med en folder om varför läsning tillsammans är så bra för barnets utveckling.

Vi arbetar läsfrämjande både digitalt och i biblioteksrummet genom att tipsa om böcker,

skylta och arrangera aktiviteter som väcker nyfikenhet, språkglädje och läslust.

Exempel på några av de läsfrämjande aktiviteter vi har för barn och ungdomar är babybokstund, småbarnsbokstund, bokfika 9-12 år, bokfika 13+, blackout poetry, sommarlovsboken, skivarkverkstad under höstlovet, For the win : kort- och brädspelshäng med boktips, digitala boktips, högläsning och mycket annat.

Biblioteket är inte bara en plats för läsning. Här ska man också kunna hitta avskildhet och studiero likväl en plats för spel och umgänge.

Barn med funktionsnedsättning erbjuds anpassade medier från Äppelhyllan.

Barnkonventionen, som blev svensk lag 2020, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn, bland annat att barn och unga har rätt till litteratur och kultur. En viktig del för biblioteket är att planera för och att tilldela resurser för barns behov av läsning och kulturella upplevelser. Det är också viktigt att barn och ungas åsikter, enligt artikel 12, får vara med och påverka utformningen av verksamheten och mediebeståndet i form av inköpsförslag.

Läsfrämjande samarbete med förskolorna

De flesta av kommunens förskolor använder sig av bibliotekets tjänster i form av utskick av bokpåsar och boklådor. Förskolornas besök på biblioteket är sporadiska, främst p.g.a. praktiska orsaker men en utökad samverkan med förskolans pedagoger är under uppbyggnad.

Kommunens alla förskolor har ett bokombud. Bokombuden ansvarar för att uppmuntra till läsning på förskolorna och fungerar som en länk mellan förskolorna och stadsbiblioteket. Barnbibliotekarien bjuder in till bokombudsutbildning två gånger per år.

Alla förskolor i kommunen har fått ett kapprumsbibliotek där barn och deras föräldrar enkelt kan låna hem böcker direkt från sin förskola. Kapprumsbiblioteken är bekostade av bidrag från Kulturrådet, Stärkta bibliotek och byggdes upp och färdigställdes under 2022.

Läsfrämjande samarbete med skolorna

Samtliga förskoleklasser inbjuds till biblioteket där barnen får en biblioteksintroduktion, sagoläsning och en bokgåva. De som inte har möjlighet att besöka biblioteket, erbjuds besök av barnbibliotekarien.

Bokade besök av klasser i grundskolan sker på efterfrågan, där erbjuds klasserna hjälp vid boklån, bibliotekskunskap, bokprat eller sagoläsning.

Se mer under rubriken Skolbibliotek.

MÅL

- Nå fler barnfamiljer genom att bjuda in småbarnsföräldrar till aktiviteter i biblioteket.
- Stärka samarbetet med Familjecentralen.
- Skapa temapåsar som "Språkpiller - Läs på recept" för att stärka barns språkutveckling.
- Arbeta aktivt med beståndet, höja omsättningstalet för skönlitteraturen på bibliotekets barn- och ungdomsavdelning. Utvärdering sker utifrån medieplanen.
- Göra om ungdomsavdelningen med pengar från Stärkta bibliotek.
- Bjuda in barn och ungdomar att vara delaktiga i utformandet av biblioteksrummet och det som händer där.
- Fortsätta utveckla programverksamheten för barn och unga.
- Utveckla samarbetet med Meningsfull fritid.
- Öka förskolans användning av bibliotekets tjänster. Bjuda in samtliga förskoleklasser för biblioteksintroduktion, sagoläsning och dela ut en bokgåva.
- Erbjud klasser i grundskolan möjlighet att komma till stadsbiblioteket för lån av böcker, bokprat eller biblioteksintroduktion.

Skolbibliotek

Lagen säger

Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek. Skolbiblioteket ska användas i utbildningen och vara ett pedagogiskt stöd i elevernas lärande, språk- och läsutveckling och digitala kompetens.

Nuläge för Hedemora bibliotek

Av skollagen framgår det att alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek. Det är rektors ansvar att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Kommunens skolbiblioteksverksamhet ska finnas hela vägen genom skolsystemet – från förskoleklassen till gymnasieskolan och vuxenutbildningen/SFI. Skolbibliotekariernas och skolbibliotekssamordnarens uppgift är att arbeta läsfrämjande och lära ut kunskaper inom medie- och informationskunnighet (MIK).

Alla kommunala skolor har ett skolbibliotek, dock saknas bemanning på F-6-skolorna. Friskolorna Olympicaskolan, Annaskolan och Dormsjöskolan ansvarar själva för att bibliotekslag och skollag efterföljs.

För att få en mer likvärdig tillgång till skolbiblioteket som en pedagogisk resurs vill vi se bemannade skolbibliotek för åk F-6, utifrån skolornas storlek. Målet är att skolbibliotekarierna ska nå alla elever. Detta för att skolbiblioteken ska kunna vara en pedagogisk funktion som stöttar elevers lärande och pedagogers arbete genom att främja god läsutveckling och utveckla medie- och informationskompetens.

Stöd för detta finns i Delbetänkandet "Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)" som visar på vikten av bemannade skolbibliotek och att samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarie bör utvecklas för att arbeta mer läsfrämjande. Det föreslås även att

förskoleklassen ska omfattas av kravet med tillgång till skolbibliotek och att syftet med skolbibliotek, bestämmelser om bemanning av skolbibliotek samt lokaler och utrustning skall regleras i skollagen.

Skolbibliotekscentralen (Sbc) tillhör stadsbibliotekets organisation. Den fungerar som en stöttande resurs för de kommunala skolorna i Hedemora. Sbc består av boklådor, temalådor, parläsningsböcker, grupp- och klassuppsättningar som skolorna kan låna. Inköp till de kommunala skolbiblioteken sker från Sbc, detta för att det ska bli ett likvärdigt utbud på skolbiblioteken för eleverna i kommunen. Sbc är inrymd i stadsbibliotekets lokaler och bemannas av bibliotekarie (0,5), som även är skolbibliotekssamordnare, och en biblioteksassistent (0,25). Varje grundskola i kommunen har en utsedd kontaktperson gentemot Sbc. Detta gäller även friskolorna som betalar för sin service enligt avtal.

Kerstin Heds bibliotek, beläget på Martin Koch-gymnasiet, är till för både Vasaskolan åk 7-9 och Martin Koch-gymnasiet. De bibliotekarier (0,5 + 0,67 tjänster) som jobbar där tillhör stadsbibliotekets personalorganisation. De har till uppgift att sköta skolbibliotekets bestånd, bibliotekslokalen, hålla i läsfrämjande insatser, lära ut bibliotekskunskap och MIK såsom källkritik, informationssökning med mera.

Vuxenutbildningscentralen (Vbc) tillhör stadsbibliotekets organisation och den fungerar som en service- och utvecklingsenhet för vuxenutbildningen/SFI. Vbc består av grupp- och klassuppsättningar som vuxenutbildningen/SFI kan låna till sina elever. Det går att boka biblioteksintroduktion, bokprat, lektioner i informationssökning och källkritik. Vbc är placerad på stadsbiblioteket och bemannas av bibliotekarie (0,15).

MÅL

- Sträva efter en mer likvärdig tillgång till skolbibliotek och utbildad skolbibliotekarie för elever i alla årskurser i kommunen.
- Anställa skolbibliotekarier utifrån skolornas storlek för att sköta om och utveckla de sju skolbiblioteken vid de kommunala F-6 skolorna med fokus på läsfrämjande insatser (som bokprat, läsecirklar) och utbildning inom MIK (exempelvis källkritik, informationshantering).
- Digitalisera alla de skolbibliotek som inte är det idag och byta skolbiblioteksdatasystem, så att elever och lärare själva kan låna ut och återlämna sina böcker och söka i en bibliotekskatalog. Detta för att frigöra skolbibliotekarien till att kunna arbeta mer pedagogiskt.
- Tillsammans med rektor och pedagoger gå igenom samtliga kommunala grundskolebibliotek för att kunna utveckla skolbiblioteksverksamheten och få en större likvärdighet.
- Genom olika insatser öka elevernas kompetens inom MIK.
- Alla gymnasieelever i årkurs 1 ska erhålla en grundläggande biblioteksintroduktion.
- Genom olika insatser arbeta mer läsfrämjande.

Digital delaktighet och MIK

Lagen säger

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Nuläge för Hedemora bibliotek

En stark demokrati bygger på att människor är välinformerade och kan fatta välgrundade beslut. För många människor spelar därför biblioteket en avgörande roll för inhämtande av information och kulturyttringar samt kunskapsförmedling. Inte minst är det viktigt med tillgången till digitala verktyg och digitala medier för att kunna hantera sin vardag.

Förändrade medievanor och en större möjlighet till spridning av propaganda och desinformation i de digitala flödena ställer krav på förmåga att kritiskt analysera information. Biblioteket har en betydande roll i det som kallas medie- och informationskunnighet (MIK), bland annat genom att öka kunskapen i källkritik och källtillit.

Biblioteket verkar, i enlighet med bibliotekslagen, för att utjämna den digitala klyftan och öka den digitala delaktigheten. Det sker i dag genom att erbjuda fri tillgång till datorer, trådlöst nätverk och möjlighet att låna surfplatta för användning i biblioteket.

Genom att ansluta sig till bibliotekets nätverk, på egen enhet eller bibliotekets, får användarna tillgång till olika digitala tjänster. Tidningar via PressReader, körkortsutbildning via Trafiko, strömmande film, e-böcker och e-ljudböcker för att nämna några.

Genom tjänsten "Boka handledning" samt bibliotekets "Drop in-digitalhjälp" får låntagare/besökare möjlighet till hjälp med enklare IT-frågor och digitala samhällestjänster samt handledning i bibliotekets egna digitala tjänster.

Biblioteket deltar även i eMedborgarveckan – en nationell kampanjvecka för ökad digital delaktighet.

MÅL

- I ett samhälle där många viktiga samhällstjänster blir digitala, uppstår för de som inte kan ta till sig digital kunskap, ett utanförskap. Därför vill vi fortsätta arbetet med att utjämna den digitala klyftan genom anpassad handledning för IT- och datoranvändning på basnivå, bokade handledningar samt drop-in.
- Medie- och informationskunnighet (MIK), är en kompetens som ständigt behöver uppdateras. Genom deltagande i de nationella kampanjveckorna vill vi bidra till ökad kunskap i MIK.
- Uppmärksamma Källkritikens dag. Vi vill få allmänheten att förstå vikten av källkritik och källtillit i informationsflödet och lära ut strategier för att bli en medveten medieanvändare.
- Utbilda bibliotekspersonalen i digital kompetens för att bli mer bekväma med enklare IT-frågor i låne- och informationsdisken.
- På sikt utveckla ett digitalt center.

Nationella minoriteter och flerspråkighet

Lagen säger

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Nuläge för Hedemora bibliotek

Det är en demokratisk rättighet för alla människor att på lika villkor få tillgång till kultur, litteratur och information.

Biblioteket tillhandahåller därför medier på de nationella minoritetsspråken, d.v.s. finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Den digitala tjänsten Bläddra från Kungliga biblioteket, erbjuder kostnadsfria e-böcker på romani chib, meänkieli samt samiska med en ambition att utöka med litteratur på finska och jiddisch.

Hedemora är en mångkulturell kommun och biblioteket håller sig uppdaterade om vilka språkgrupper som finns i kommunen. Detta för att kunna köpa in och erbjuda medier för alla åldersgrupper till personer med annan språkbakgrund än svenska. Vid behov beställs mångspråksdepositioner från Internationella biblioteket. Det finns även möjlighet att beställa medier från något av de fem dalabibliotek som har ansvar för vissa utvalda språkgrupper.

Appen Världens bibliotek, är en kostnadsfri tjänst för att läsa e-böcker på sitt eget språk. Ett tiotal språk finns representerade och uppdateras hela tiden med fler språk och böcker.

Biblioteket erbjuder möjlighet att studera körkortsteori gratis på språken svenska, engelska, arabiska och persiska via Trafiko.se. Det går också att läsa tidningar och tidskrifter på olika språk via PressReader.

Så långt det är möjligt försöker biblioteket se till att viktig samhällsinformation finns på flera språk och/eller lättläst svenska.

Biblioteksvisningar erbjuds för elever från vuxenutbildningen/SFI. Ett utarbetat informationsmaterial om bibliotekets tjänster och regler finns på lättläst svenska, arabiska, engelska, persiska och tigriska.

Under 2021 har samarbetet med vuxenutbildningen/SFI samt ett beviljat bidrag från Stärkta bibliotek resulterat i att ett bestånd av relevant litteratur köpts in till Vuxenutbildningscentralen (Vbc). Klassiker, aktuell och lättläst litteratur finns nu i antingen grupp- eller klassuppsättningar för utlån till studerande på vuxenutbildningen/SFI. Syftet är att kunna erbjuda både verksamhet, tjänster och skönlitteratur riktat mot denna grupp.

MÅL

- Att fortsätta utveckla samarbetet mellan biblioteket och vuxenutbildningen/SFI.
- Att tillsammans med andra civila organisationer starta bokcafé med läsecirklar.
- Marknadsföra och öka användningen av digitala tjänster som kan vara till nytta för användare med andra modersmål än svenska.
- Att synliggöra de nationella minoritetsspråken på folkbiblioteket.

Tillgänglighet

Lagen säger

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Nuläge för Hedemora bibliotek

I begreppets fysiska bemärkelse innebär tillgänglighet att:

En handikapparkering finns utanför biblioteket samt tillgängliga gångvägar i närmiljön. Det finns lättåtkomliga och anpassade toaletter.

Bibliotekslokalen är så långt det är möjligt tillgänglighetsanpassad med fria passager vid hyllor och andra möbler. Lånedisken och utlånings- och återlämningsautomaten är höj- och sänkbara. Även två sökdatorer står på höj- och sänkbara bord.

Skyltar i biblioteket är genomtänkta och utformade för att vara tillgängliga för så många som möjligt vad gäller typsnitt, färger, material samt skyltarnas placering.

En hörslinga finns för användning vid olika evenemang som föredrag och författarbesök.

Andra aspekter av tillgänglighet innebär att:

Biblioteket tillhandahåller särskilda tjänster och medier för personer med funktionsnedsättning.

Anpassade medier som böcker med stor stil, daisy och lättlästa böcker är placerade nära låne- och informationsdisken.

På barnavdelningen finns även TAKK - böcker (med tecken som stöd), taktila bilderböcker, teckenspråksböcker mm.

Biblioteket lånar ut Daisyspelare till låntagare som behöver prova på tekniken och hjälper också till att bränna ner Daisyskivor (talböcker i mp3-format) till de som inte kan själva.

Biblioteket erbjuder också handledning i Legimus, d.v.s. egen nedladdning från Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Boken kommer – en service för personer som har svårt att komma till biblioteket p.g.a. långvarig sjukdom, hög ålder eller funktionsnedsättning – är tillgänglig för boende i samtliga kommundelar och innebär att man får böcker hemskickade till sig utan kostnad.

Digital tillgänglighet är en annan aspekt att ta hänsyn till och vi arbetar fortlopande med förbättringar vad gäller tillgänglighetsfrågor på vår webbplats. Det är även ett arbete vi tar med oss in i det kommande Dalasamarbetet och dess gemensamma webb.

MÅL

- Ny webbplats som ska vara lättläst och tillgänglighetsanpassad med exempelvis talande webb.
- Det grafiska materialet ska vara genomtänkt och lättillgängligt för alla.
- Nå ut till fler äldre och personer med funktionsnedsättning.
- Ny tillgänglighetsplan.
- Ny karta.

Bildning, lärande och demokrati

Lagen säger

Enligt bibliotekslagen ska biblioteket i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Bibliotekens utbud präglas av allsidighet och kvalitet.

Nuläge Hedemora bibliotek

I bibliotekets uppdrag ingår det att göra urval ur den samlade medieutgivningen oavsett format. Urval och gallring sker inte på ideologisk, politisk eller religiös grund. Ett kvalitativt urval sker kontinuerligt utifrån bibliotekspersonalens samlade kompetens som bland annat grundar sig på en bred kännedom om medieutgivningen. Detta innebär att man ska kunna hitta både de populära titlarna och de smala titlarna.

Samlingarna ska hållas levande och aktuella genom ett kontinuerligt arbete med både det nya och det äldre materialet. Inköp sker i kombination med ett aktivt beståndsarbete, som förmedling, exponering och gallring.

Särskild vikt läggs vid inköp av litteratur som är anpassad till personer med funktionsnedsättning.

De tryckta medierna är fortfarande den viktigaste grunden i bibliotekens utbud men utbudet av e-medier och e-tjänster fortsätter att växa och läsvanor förändras. E-medierna står för en breddning av beståndet och ger ökad tillgänglighet, bl. a. för dem med långt avstånd till biblioteket eller för dem som vill anpassa texten efter sina behov.

Biblioteksanvändarna har möjlighet att påverka mediebeståndet genom inköpsförslag.

Biblioteket samverkar med andra bibliotek, både regionalt och nationellt för att utjämna skillnader och bredda utbudet. Det innebär gemensamma e-tjänster, transporter och fjärrlån.

Biblioteket ska också vara en plats som ökar läslusten och intresset för litteratur.

Programverksamhet som Boktimmen, författaraftnar och temautställningar där aktuella frågor uppmärksammas är några aktiviteter som är etablerade sedan en tid tillbaka. Världsbokdagen och Nobels litteraturpris är stående inslag på biblioteket.

Arbetet med biblioteksrummet och webbplatsen har möjliggjort till fler möten och samtal om litteratur.

MÅL

- Under planperioden närma sig genomsnittet bland kommunerna i Dalarna i antalet årsarbeten och satsad krona per capita för att kunna upprätthålla den lagstadgade biblioteksservicen.
- Erbjuder litteraturcirkel.
- Uppdatera medieplanen.
- Se över den digitala utgivningen av medier. Tillgången på digitala medier avgörs till stor del av förlagens och distributörernas villkor, vilket innebär att tillgången till en titel inte är stabil på samma sätt som vid köp av tryckta medier.
- Utarbeta en kommunikationsplan för bibliotekets informationskanaler som når medborgarna på olika sätt, ex. via sociala medier, webbplats, broschyrer och affischer.

HEDEMORA
KOMMUN

Hedemora stadsbibliotek | Box 201, 776 28 Hedemora | 0225-341 83
biblioteket@hedemora.se | www.hedemorabibliotek.se